

Introducere

Ne-am obișnuit să vorbim în ultimii ani despre efervescența reglementării activității bancare. La fel ca în alte domenii, legiuitorul ia cuvântul în urma practicianului, în sensul că reglează conduite existente și armonizează practici în derulare, astfel încât acestea să fie în acord cu obiectivul garantării unei valori sociale sau a unui interes public. Spre exemplu, în domeniul supravegherii prudențiale, obiectivul este protejarea deponenților, în domeniul rezoluției, obiectivul este protejarea sistemului în ansamblu, și așa mai departe. Ceea este specific, însă, domeniului bancar, este diversificarea practicii, exponențiale, așa putea spune, față de majoritatea domeniilor reglementate. Până aici, nimic nou. Totuși, în ultimii ani a început să se contureze un alt factor de natură să sporească dinamica dreptului bancar, și anume evoluția tehnologiei și integrarea accelerată a acesteia în activitatea băncilor. Produsul tehnologic devine instituție de drept, cu reguli și cu o dinamică proprii, al cărui ritm nu ține cont de factorului uman.

Un alt aspect este faptul că legislația bancară este preponderent europeană. La momentul aderării României la UE activitatea bancară era reglementată de două acte normative – Legea bancară și Legea privind Statutul BNR. În prezent, nu numai că legea bancară veche a fost înlocuită de *Single Rulebook* (Pachetul CRD), dar, alături de activitatea de supraveghere prudențială, au fost reglementate domenii noi, industrii noi, după modelul european, prioritatea fiind, desigur, preluarea fidelă a abordării legiuitorului UE, care vizează specific activitatea bancară.

În context actual, această conferință pune în discuție o întrebare articulată tot mai des: cât de adecvat este dreptul comun pentru specificul activității bancare?

Desigur, discuția poate fi multivalentă, în funcție de unghiul din care decidem să privim lucrurile. Probabil că pe parcursul zilei vor fi lansate mai multe perspective - perspectiva pieței, a raporturilor dintre profesioniști și consumatori, respectiv a raporturilor între profesioniști, perspectiva necesităților de concurență, perspectiva protecției consumatorului – acesta fiind unul dintre obiectele dezbaterii.

Nevoia de flexibilitate

Una dintre problemele pe care le ridică aplicarea dreptului comun în activitatea bancară este cea a unei flexibilități prea reduse sau chiar a absenței acesteia în raport de nevoia de adaptabilitate pe care o

presupune practica bancară. Astfel, există spețe (spre exemplu, Decizia nr. 990/2014 a ÎCCJ) în care instanța a arătat clar că nu poate interveni pe fondul unei clauze în sensul de a o modifica, ci poate interveni numai asupra contractului, prin anularea clauzei constatate ca fiind abuzivă, cu efectul continuării contractului fără ea, în măsura în care părțile acceptau acest lucru sau era practic posibil.

Un alt aspect este că judecătorul are prea puține pârghii pentru a permite adaptarea contractelor, iar astfel de cazuri de adaptare a contractelor sunt rar întâlnite. Până de curând nici impreviziunea nu era o opțiune pentru instanțe și părți. Spre exemplu, printr-o sentință (sentința civilă nr. 7477 din noiembrie 2014), Judecătoria Târgu-Jiu a reținut că este discutabilă aplicabilitatea teoriei impreviziunii, prin Codul civil de la 1864 fiind *„negat dreptul instanței de a interveni în contract pentru ca, ținând cont de fluctuația valorii monetare, să modifice suma prestației la data plății. De altfel, de o manieră generală, revizuirea judiciară a prestațiilor pe temeiul impreviziunii nu este admisă”*.

Abia relativ recent s-a admis în jurisprudență posibilitatea aplicării teoriei impreviziunii în cazul contractelor de credit cu risc valutar, și asta numai în urma unei intervenții și mai aplicate a legiuitorului asupra teoriei impreviziunii. Astfel, Curtea Constituțională a României, prin intermediul Deciziei nr. 731/2019 publicate la data de 27 ianuarie 2020, prevede modalitatea de aplicare sau de neaplicare a impreviziunii în urma încheierii contractelor de credit în altă monedă decât moneda statului român.

Curtea a reținut că impreviziunea în contractul de credit se referă la o clauză în curs de executare care, fără a fi abuzivă, dezechilibrează în timp în mod semnificativ prestațiile contractuale ale părților, având consecința afectării utilității sociale a contractului. O asemenea clauză mutual convenită produce efecte neavute în vedere, neacceptate și nedorite de părțile contractante la momentul încheierii acestuia. Dacă respectiva clauză este abuzivă, nu sunt aplicabile prevederile legale referitoare la impreviziune, ci devin incidente reglementările cu referire la clauzele abuzive adoptate la nivelul Uniunii Europene, precum Directiva 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii sau, la nivel național, precum Legea nr.193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori.

Impreviziunea contractuală, potrivit Curții, nu vizează protecția debitorului în calitatea sa de consumator, ci protecția juridică oferită contractanților, atât creditorii, cât și debitorii, indiferent că sunt profesioniști sau consumatori. S-a mai sesizat faptul că, din perspectiva riscului valutar, determinarea punctului în care

atunci cand justul echilibru între cele două interese concurente se rupe trebuie să valorifice atât o componentă valorică, cât și una temporală. „O fluctuație majoră de curs valutar a monedei creditului poate constitui o situație de impreviziune contractuală, însă ea trebuie să prezinte o situație continuă, să aibă o anumită constanță în timp și să reflecte o dezechilibrare majoră a prestațiilor părților, cu consecința antrenării unei obligații mult prea oneroase în sarcina uneia dintre părțile contractante”.

Tot în sensul aplicării teoriei impreviziunii este și Decizia civilă nr. 3911/2017 pronunțată de Tribunalul Prahova: *„Pentru a se verifica dacă sunt îndeplinite condițiile pentru a se aplica teoria impreviziunii este necesar a se avea în vedere faptul că principiul forței obligatorii a contractului impune în mod necesar și luarea în calcul a principiului bunei-credințe și a echității, care obligă la echilibrarea riscurilor contractuale atunci când a survenit un eveniment excepțional și exterior ce nu putea fi prevăzut în mod rezonabil la data încheierii contractului în privința amplitudinii și efectelor sale, ceea ce face excesiv de oneroasă executarea obligațiilor prevăzute de acesta”*.

Potrivit instanței, riscul creșterii sau descreșterii cursului de schimb valutar este inerent oricărui contract încheiat în valută, însă nu se poate nega faptul că stabilitatea unei monede este un element care nu ține de voința părților, ci depinde de alte elemente extrinseci, cum ar fi politica economică a unui stat, evoluția relațiilor comerciale internaționale, fenomenele de criză economică sau politică.

În aceeași speță s-a invocat motivarea Curții Constituționale privind necesitatea de a lua în calcul teoria impreviziunii. A rezultat faptul că legiuitorul a luat o măsură specială menită să reechilibreze contractele afectate de ceea ce instanța a numit *„criza provocată de valorizarea acută și imprevizibilă la momentul încheierii contractului, a monedei de calcul (fie că ea a fost moneda creditului, fie că a fost moneda de referință a acestuia) față de moneda națională și anume darea în plată”*.

Am văzut câteva exemple din jurisprudență care ne permit să revenim la discuția despre nevoia de flexibilitate. Aceasta poate fi identificată în diverse scenarii de pe parcursul unei relații contractuale de drept bancar, fiind chiar expresia faptului că obiectul contractului și, implicit, raportul contractual, are un pronunțat caracter specific față de alte tipuri de contracte și raporturi.

i). În etapa precontractuală, cu ocazia negocierilor, înainte sau la momentul încheierii contractului, precum și la momentul semnării unui act adițional, consumatorul trebuie să fie în măsură să înțeleagă consecințele economice care decurg din respectivele clauze. Aceste aspecte se regăsesc la nivelul

reglementării europene, al reglementării naționale, precum și la nivelul jurisprudenței CJUE care a dezvoltat cerința transparenței ce revine unui profesionist.

Exemple în acest sens sunt numeroase. Clauza prevăzută într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator în vederea soluționării unui litigiu, prin care consumatorul ar renunța la valorificarea în instanță a pretențiilor, poate fi calificată drept abuzivă. Este necesar, în acest exemplu, să se stabilească dacă respectivul consumator a dispus de informații relevante care să îi permită înțelegerea consecințelor economice ce ar decurge din raportul juridic în care s-a angajat.

În acest sens, există spețe precum cea a Tribunalului Galați, care s-a pronunțat printr-o decizie din 2014 (Decizia civilă nr. 230/R/2014), în sensul că profesionistul ar avea nu doar obligația de a informa clientul, ci și obligația de a-l avertiza, făcând astfel o *“(...) distincție esențială între două categorii de împrumutați: împrumutați avertizați și împrumutați neavertizați.”* Aceeași instanță preciza că a califica un client drept client *„avertizat sau neavertizat depinde de un ansamblu de criterii, precum: experiența împrumutatului, cunoștințele sale financiare sau patrimoniul său care permit băncii să determine nivelul de competență al împrumutatului. Banca are obligația de a distinge între cele două tipuri de împrumutați pentru a putea aplica procedurile necesare corespunzătoare fiecărei categorii în parte”*.

Este deja consacrată la nivelul jurisprudenței CJUE, dar și la nivelul instanțelor naționale (chiar de către ICCJ, într-o decizie din 2014 – decizia nr.3661/2014), necesitatea ca limbajul contractului să fie clar și inteligibil și ca informațiile să fie puse la dispoziția consumatorului astfel încât acesta să poată aprecia consecințele care se vor concretiza, din punct de vedere economic, asupra patrimoniului său. Desigur că elementul negocierii este esențial, dat fiind faptul că orice clauză care nu a fost negociată în mod individual poate fi considerată abuzivă. Există, în acest sens, cu titlu de exemplu, o sentință a Judecătoriei Sectorului 1 București (sentința civilă nr.22808/16.12.2014), potrivit căreia simpla semnare a unui contract cuprinzând clauze prestabilite nu reprezintă negociere, consumatorii având doar posibilitatea de a accepta în bloc toate clauzele sau de a le denunța.

ii). Pe parcursul executării contractului, atunci când ajung în fața judecătorului părțile contractante solicită în majoritatea cazurilor executarea contractului de către co-contractant, așa cum a fost convenit inițial. Mai rară este situația în care se solicită concursul judecătorului pentru a ajunge la o adaptare a convenției. Acest lucru se întâmplă inclusiv din cauza faptului că acel cadru formal sub care s-a format

acordul inițial de voință nu permite, de cele mai multe ori, adaptarea la noile realități cu care se confruntă părțile în executarea contractului.

În raporturile profesioniști – consumatori dreptul este unul intervenționist și puternic modelat de concluziile CJUE, care însă a avut abordări destul de confuze în domeniul protecției consumatorului în jurisprudența ultimilor ani.

Spre exemplu, în cauze recente ajunse în fața CJUE (2020), ghidajul venit din partea instanței europene a fost în sensul trimiterii părților la renegocierea clauzelor identificate ca fiind abuzive, în ipoteza imposibilității salvagărdării contractului, însă nici acest „remediu” nu a facilitat situația părților contractante ori pe cea a profesioniștilor.

Puși în fața acestei soluții tip remediu, judecătorii cel mai probabil nu știu clar cum să dea curs îndrumării venite din partea CJUE, întrucât rolul lor în arhitectura unui contract deja negociat și, cel puțin parțial executat, nu este deloc evident.

Pe de o parte, intervenția judecătorilor în astfel de contracte nu se poate baza pe forma inițială a contractului, pentru că este chiar acea formă cea care a generat litigiul. **Pe de altă parte**, intervenția lor nici nu se poate abate semnificativ de la forma inițială a convenției, întrucât există riscul fie ca judecătorul să încline în favoarea uneia dintre părți, chiar dacă intenția instanței este departe de a fi părtinitoare, fie riscul ca respectiva convenție să fie modificată astfel încât să se îndepărteze de însăși esența contractului inițial încheiat de părți.

O altă problemă derivată din această direcționare spre renegociere ar fi faptul că, deși părțile au apelat la instanță pentru rezolvarea punctuală a unei probleme, finalmente sunt obligate să apeleze la renegociere, adică ceea ce puteau face oricum și în afara unui cadru formal și obligatoriu, și, mai mult decât atât, fără a se elimina posibilitatea ajungerii din nou în fața judecătorului.

CSALB, în contextul nevoii de flexibilitate

În acest sens, mai există un aspect care cu atât mai mult imprimă această nevoie de flexibilitate, inclusiv din perspectiva posibilității judecătorilor de a oferi soluții optime părților. Judecătorul este chemat să

aplice legea, prin urmare, în mod evident, acesta nu este la fel de bine plasat din perspectiva urmării intereselor părților și a obținerii unei situații optime din punct de vedere economic.

Situații particulare în derularea contractelor având ca obiect produse și servicii bancare, existente la nivel UE, nu numai național, au susținut dezvoltarea prin măsuri legislative a variantelor de soluționare alternativă a litigiilor, prin apelul la **intermediari, precum conciliatorii, a căror activitate constă în identificarea unor soluții optime pentru ambele părți**. Există deja instanțe de judecată care au îndrumat consumatorii și profesioniștii, ca, după formularea cererilor în justiție, să încerce soluționarea pe cale amiabilă prin intermediul centrelor de soluționare alternativă a litigiilor. **Existența acestor entități, precum CSALB**, indică încă o dată faptul că în raporturile de drept bancar aplicarea strictă a dreptului comun și a procedurilor judiciare clasice nu este suficientă și că este nevoie de o abordare specifică, în acord cu dinamica relației contractuale.

Devine tot mai clar faptul că un **conciliator** este de foarte multe ori mai bine plasat decât judecătorul în scopul găsirii unor rezultate optime pentru situația particulară a părților. Atât în practică, dar și în literatură, s-a arătat faptul că negocierea și concilierea sunt cele mai potrivite variante. Judecătorul, și am observat în cele precizate anterior într-o serie de exemple de soluții, ținut fiind de aplicarea legii și de particularitățile sistemului juridic românesc, de tip continental, nu are posibilitatea „judecării în echitate”. Or, de multe ori această abordare este alternativa optimă la abordarea instanței, judecarea în echitate fiind mai potrivită să răspundă nevoilor părților.

Este necesar a fi punctate o serie de chestiuni din această perspectivă:

1. În primul rând, din punctul de vedere al **intereselor individuale ale părților** și al costurilor **implicate pentru fiecare dintre acestea**, precum și din perspectiva convenției și a raportului contractual însuși, care, pe această cale, poate fi chiar **salvat**, concilierea poate fi alternativa la ajungerea în instanță.

2. În al doilea rând, aceasta poate reprezenta o alternativă viabilă pentru **rezolvarea unor chestiuni conflictuale care țin de derularea unui contract**, cu găsirea unor soluții optime. Și din acest punct de vedere, instanța „rămâne în urmă”, fiind ținută de o serie de etape procedurale de la care nu poate deroga. Există, astfel, posibilitatea ca un conciliator să poată interveni în orice moment al derulării unui diferend între părți și să ajute la rezolvarea acestuia. Am identificat, tot cu titlu de exemplu, spețe când consumatorii s-au adresat Centrului nu pentru că aveau o dispută (deschisă, formală) cu banca, ci pentru

că existau aspecte care îi nemulțumeau și pe care nu le înțelegeau. Intervenția conciliatorului a constat în obținerea de detalii din partea băncii și în explicarea pe larg a, de exemplu, manierei de înregistrare de către bancă a plății înainte de scadență, situația consumatorului fiind una de nemulțumire față de plățile efectuate în avans. Un judecător dintr-o instanță nu poate dispune de instrumente, de proceduri sau de timp similare.

3. Nu în ultimul rând, expertiza pe care o au conciliatorii poate juca un rol esențial în decursul negocierilor. Aceștia pot, spre exemplu, într-un limbaj pe care consumatorii să îl înțeleagă, să explice anumite clauze contractuale, anumiți termeni contractuali, diverse instituții juridice, precum și potențiale riscuri sau consecințe care decurg din asumarea respectivelor clauzelor. Inclusiv prin această manieră se poate, spre exemplu, evita situația ca o clauză să fie declarată ulterior de către instanță abuzivă sau se pot ajuta părțile care au fost trimise de către instanță să negocieze o clauză constatată deja ca fiind abuzivă, dar care este necesară în economia contractului, pentru interesele economice ale consumatorului și pentru ca respectivul contract să poată continua.

Există astfel de spețe în practica CSALB prin care clientul a beneficiat de asistență pentru a înțelege un contract deja semnat, fiind interesant punctul de vedere al laturii educaționale, din perspectiva financiară, pe care o poate avea un asemenea centru. Pentru că doar instituțiile de credit nu pot totuși să își asume rolul de educatori în materie financiară, iar nivelul de cunoștințe al populației în acest domeniu nu este unul neapărat ridicat, posibilitatea îndreptării către un intermediar care să ajute consumatorul să înțeleagă, prin utilizarea unui limbaj adecvat, produsele bancare, subliniază cele deja expuse în prezentare.

Tot în practica CSALB s-a subliniat și posibilitatea soluționării extrajudiciare a unei probleme destul de complicate, cum ar fi un caz în care un consumator a stins un litigiu de dare în plată pentru trei credite distincte prin intermediul CSALB. Astfel, ceea ce era o problemă complicată și din punct de vedere tehnic (pentru că închiderea a 3 credite în sistemul informatic al băncii poate fi o chestiune care nu se efectuează foarte ușor), și din punct de vedere comercial (pentru că poate fi vorba despre o sumă de bani importantă pe care banca o pierde), s-a rezolvat într-un mod mult mai simplu și **rapid** prin restructurarea creditelor prin comasare, prin eliminarea unor comisioane, prin obținerea unei rate mai mici, și, finalmente, prin diminuarea datoriei. Varianta alternativă era rezolvarea costisitoare a problemei, atât din punct de vedere al sumelor cheltuite de consumator, cât și din punct de vedere al timpului petrecut în instanță, precum și deteriorarea, poate iremediabilă, a relației dintre client și bancă.

Nu în ultimul rând, pentru că am vorbit deja despre implicațiile tehnologiei în activitatea bancară în vremuri de pandemie, și nu numai, aș dori să amintesc și despre un caz în care implicațiile pandemiei de această dată în viața bancară „clasică” au fost soluționate tot prin intermediul conciliatorilor. Astfel, pentru un client care lucra în turism și avea un credit contractat la bancă, imposibilitatea temporară de a mai achita ratele și-a găsit soluția într-o restructurare a creditului obținută prin intermediul CSALB.

Aici este interesant faptul că persoana în cauză a obținut o rezolvare a unei probleme atât impredictibile, cât și temporare (și care nu ar fi presupus deci în mod neapărat reconversia profesională). Altfel spus, dacă pentru probleme precum șomajul sau decesul unui co-împrumutat nu se acceptă atât de ușor modificarea condițiilor contractuale, în această speță este subliniată foarte bine posibilitatea de a găsi soluții mulțumitoare pentru ambele părți în situații-limită și care nu puteau fi remediate pe alte căi.

O concluzie până la acest moment ar fi că noile circumstanțe economice, sociale, precum și perpetua mișcare a pieței obligă părțile implicate în contractele bancare să găsească singure soluții acestor noi tipuri de probleme.

Pe lângă acest fapt, părțile se confruntă și cu impunerea, în același timp, a condiției de a nu se îndepărta complet de dreptul comun, indiferent dacă discutăm despre dreptul comun ca un „hard shell”, în ipoteza normelor imperative, respectiv de regimul de normelor dispozitive (supletive).

Digitalizarea – dreptul ține pasul?

Digitalizarea este un alt aspect esențial în discuția privind adaptabilitatea și necesitatea de adaptabilitate la specificul activității bancare. Până nu demult, dreptul implica numai inteligența umană ca vector principal, dar lucrurile au început să se schimbe, iar tehnologia modifică din ce în ce mai mult „fizionomia” raporturilor dintre oameni. Ca atare, un aspect important care trebuie să fie luat în considerare acum este și acela al digitalizării produselor și serviciilor bancare.

Altfel spus, dacă nu era suficient faptul că dreptul bancar era o ramură relativ tânără de drept și cu o dinamică sporită, acum se adaugă provocărilor și componenta tehnologică, manifestată prin aceste produse și servicii bancare digitale.

Or, aceste noi componente ale activității bancare ar putea întâmpina probleme de calificare din perspectiva dreptului comun, cum ar fi regimul juridic aplicabil, calificarea unui contract sau calificarea raportului juridic obligațional, precum și probleme referitoare la executarea contractului, cauzate nu de conduita părților, ci de însăși modalitatea prin care contractul trebuie să se execute sau chiar de conduita terților.

O altă problemă din aceeași sferă este și cea a adecvării remediilor prevăzute pentru neexecutarea contractului sau pentru executarea neconformă. În situația în care însăși executarea unui contract bancar capătă noi valențe datorită modalității de încheiere a acelu contract sau chiar datorită naturii sale, nici remediile contractuale nu mai rămân cele clasice.

Mă refer aici la tot ceea ce aparține domeniului de „*internet banking*”, „*mobile banking*”, „*smart contracts*” și finanțe digitale, care nu mai implică strict interacțiunea umană dintre și personalul bancar, ci implică și intervenția unui element tehnic asupra acestei interacțiuni primare.

Spre exemplu, cunoaștem cu toții posibilitatea executării unui contract de cont curent exclusiv prin intermediul unei aplicații de pe telefonul mobil al clientului băncii, cont prin intermediul căruia cel din urmă execută o suită de alte contracte încheiate cu terțe părți. Ne putem imagina, referitor la această situație, cum o funcționare defectuoasă a aplicației de mobile banking, o funcționare defectuoasă a aparatului pe care este instalată aceasta, o funcționare defectuoasă a *provider*-ului de servicii de internet sau pur și simplu interferența unui terț (*hacker*) pot influența executarea contractului de cont curent, și implicit și remediile care pot fi puse în aplicare.

Ca exemple din practică, avem hotărâri judecătorești prin care s-a reținut că banca nu răspunde în cazul în care clientul nu a putut utiliza serviciul de *internet banking*, câtă vreme aceasta a acționat în sensul verificării și întreținerii infrastructurii sale IT și câtă vreme a notificat clienții asupra eventualelor funcționări neconforme ale acestei infrastructuri (o decizie a Tribunalului București, nr.3068/2017). Tot ca exemplu, avem hotărâri judecătorești în care instanța reține că terțe persoane au intervenit în relația dintre client și bancă prin săvârșirea atât a unor infracțiuni clasice (furt, sub forma transferului neautorizat de fonduri), cât și a unor infracțiuni informatice.

Un atare contract bancar nu mai reprezintă doar relația dintre un client și o bancă (deși rămâne un act juridic bilateral), ci el devine influențat și de elemente terțe a căror complexitate abia începe să fie înțeleasă.

Data fiind însă importanța subiectului, cu siguranță că dreptul nu trebuie să neglijeze această nouă dimensiune a relațiilor economice și ar trebui să trateze din timp, să îl înțeleagă și să îl reglementeze, pentru a evita o utilizare în afara legii și chiar în detrimentul sectorului bancar și poate, la un moment dat, chiar al utilizatorilor.

Din perspectiva spațiului în care ne aflăm, este clar că atât reglementarea, cât și jurisprudența referitoare la acest subiect sunt într-o etapă incipientă, însă nu este deloc de neglijat faptul că societatea evoluează la pas cu tehnologia. Ca exemplu, destul de recent Înalta Curte a statuat prin Decizia nr. 23/2019 că acele contracte financiare încheiate la distanță au caracter de titlu executoriu, chiar în lipsa semnăturii olografe sau electronice extinse, mai puțin în cazul în care părțile convin că o condiție de validitate a convenției este chiar existența unei astfel de semnături.

Nevoia de interdisciplinaritate

Cred ca este necesar să recunoaștem că la momentul actual binomul economie – drept s-a transformat în trinomul economie – drept – tehnologie și că întrepătrunderea lor nu poate fi ignorată în societatea de azi. Este, astfel, utilă recunoașterea acestei nevoi de interdisciplinaritate.

„Consumul” din ce în ce mai mare de tehnologie al întregii societăți obligă lumea juridică (fie că e vorba despre legiuitor, despre puterea judecătorească ori despre alți profesioniști ai dreptului) să se familiarizeze cât mai mult cu particularitățile aduse relațiilor sociale și economice de această nouă realitate.

Acest lucru este poate cel mai evident atunci când vorbim despre îmbinarea dreptului bancar „clasic” cu reglementările specifice interacțiunilor efectuate prin intermediul tehnologiei, care trec de la proprietate intelectuală la GDPR și altele, îmbinare care va conduce desigur la o îndepărtare și mai mare de dreptul comun.

Din acest punct de vedere, un alt exemplu, care se adaugă celui anterior referitor la contractul de cont curent, poate avea ca obiect și un contract de credit bancar acordat prin *internet banking*, la a cărui încheiere intervine și componenta tehnologică dată de un sistem de inteligență artificială.

Astfel, la încheierea unui atare contract este posibil ca inteligența artificială să faciliteze luarea unor decizii, inclusiv legate de acordarea creditului, pe baza scorului social al viitorului client. În acest sens,

scorul social ar putea fi calculat prin algoritmi care utilizează datele personale ale viitorului client stocate în diferite baze de date existente pe internet, iar pe baza lui se poate lua o decizie în sensul de a fi acordat sau nu respectivul credit.

Desigur, cu cât astfel de contracte ar fi mai numeroase, cu atât mai mult cresc șansele ca întreg portofoliul de clienți ai instituției de credit respective să fie unul mai performant, ei fiind „aleși” practic de inteligența artificială în considerarea datelor lor personale care au indicat probabilitățile cele mai mari de restituire a creditelor. În funcție de numărul de instituții care ar utiliza astfel de sisteme de inteligență artificială și în funcție de însăși performanța acestor sisteme, o atare imixtiune a tehnologiei poate conduce inclusiv la influențarea concurenței și a pieței bancare în sine.

Ca atare, mediul în care se încheie și se execută noile tipuri de contracte poate influența nu numai la nivel formal activitatea bancară, adică, spre exemplu, doar din punctul de vedere al locului de încheiere a contractului, ci poate influența efectiv esența acestor relații ce formează obiectul activității bancare.

Concluzie

Nevoia de adaptare trebuie identificată atât la nivelul pieței, cât și la nivelul reglementării. Dacă piața este cea care „dă startul” schimbărilor care fac necesară această adaptare, reglementarea trebuie să fie pe cât posibil „în tandem”, pentru a asigura un cadru legal în care aceste schimbări să se poată manifesta.

Totodată, judecătorii trebuie să se apropie cât mai mult de recunoașterea și mai ales cunoașterea complexității specificului activității bancare, pentru a se putea asigura că răspund nevoilor societății atunci când reglementarea singură nu este suficientă.

De asemenea, este necesară conștientizarea faptului că lipsa asimilării specificului activității bancare și a complexității pe care aceasta o presupune poate rezulta într-o serie de consecințe:

- pe de o parte, pentru părțile implicate: consecințe concurențiale, reputaționale, economice pentru profesioniști, dar și consecințe economice pentru consumatori; de asemenea, riscului sacrificării intereselor economice ale profesionistului pentru protejarea intereselor consumatorilor;
- pe de altă parte, derapaje sau dezechilibre în piață, odată cu concretizarea unor practici judiciare sau chiar din cauza lipsei unor astfel de practici.